

НАВЧАННЯ ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНОГО ЧИТАННЯ

Валентина БУРЕНКО, завідувач кафедри методики мов і літератури ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент

Мета ознайомлювального читання — розвивати швидкість читання, формувати способи читання і розуміння тексту. Контролюється розуміння основного змісту, істотні деталі можуть не враховуватись.

Цей вид читання є найбільш поширеним у всіх сферах життя. Особливостями цього способу читання є високий темп ознайомлення з текстом, точність розуміння основного змісту та найбільш істотних деталей.

Учні повинні зрозуміти основний зміст тексту, осмислити здобуту інформацію залежно від рівня знань та інтересів. Для розвитку вмінь ознайомлювального читання використовуються досить великі за обсягом тексти (до однієї сторінки навіть на початковому етапі). Тексти є легкими для розуміння щодо мови й змісту, можуть містити 25 – 30% надлишкової, другорядної інформації.

Мова текстів має бути нормативною, без діалектних особливостей, а зміст відповідати рівню мовної підготовки учнів, їх віковим особливостям, життєвому досвіду та інтересам. За жанрами тексти можуть бути художніми, науково-популярними, науковими, а також прагматичними: програми, афіші, меню, розклади руху транспорту тощо.

ПЕРЕДТЕКСТОВИЙ ЕТАП

I. ВПРАВИ НА РОЗУМІННЯ ТЕКСТУ, ЩО МІСТИТЬ НЕЗНАЙОМІ СЛОВА, НЕЗНАННЯ ЯКИХ НЕ ПЕРЕШКОДЖАЄ ЙОГО РОЗУМІННЮ

1. Прочитайте текст (абзац) і спробуйте зрозуміти прочитане без словника, не звертаючи уваги на незнайомі слова.
2. Прочитайте текст і викресліть слова, які несуть незначне смислове навантаження.
3. Скоротіть речення тексту, залишаючи тільки слова, які несуть основне смислове навантаження.
4. Прочитайте речення та спробуйте зрозуміти їх смисл, не звертаючи уваги на означення (обставини часу, місця, способу дії), які виражені незнайомими словами.
5. Прочитайте абзац тексту і, не звертаючи уваги на незнайомі слова, знайдіть у ньому речення, що містить основну інформацію.
6. Прочитайте слова, що потребують потенційного словника (географічні назви, інтернаціональні, похідні, складні, конвертовані слова), здогадайтесь про значення цих слів і дайте свої варіанти перекладу.
7. Прочитайте запропоновані граматичні струк-

тури і знайдіть у тексті речення з цими структурами. Перекладіть.

II. ВПРАВИ НА РОЗУМІННЯ ЛЕКСИКО-ТЕМАТИЧНОЇ ОСНОВИ ТЕКСТУ

1. Ознайомтесь з новими словами і словосполученнями та, не читаючи тексту, скажіть, про що може йти мова. (Слова і словосполучення подаються з перекладом.)
2. Підкресліть у тексті слова і словосполучення, які, на вашу думку, є ключовими.
3. Прочитайте текст і знайдіть у ньому слова, що повторюються і становлять тематичну основу тексту.
4. Прочитайте текст і доповніть запроповану тематичну основу тексту необхідними словами.
5. Прочитайте опорні слова і словосполучення тексту, назвіть його тему.
6. Прочитайте текст та запропоновані лексичні одиниці, що становлять його тематичну основу. Визначте, чи правильно їх виділено.
7. Прочитайте текст (абзац, речення) та визначте, які слова несуть другорядну інформацію.
8. Прочитайте текст та підкресліть слова, які найбільш чітко й лаконічно передають основний зміст тексту.
9. Прочитайте текст і выпишіть ключові слова, що можуть бути використані, як опора при обговоренні (переказу) тексту.
10. Прочитайте речення, трансформуйте ці речення так, щоб можна було їх використати як план повідомлення.
11. Складіть план переказу тексту. Перекажіть.

III. ВПРАВИ НА ВИДІЛЕННЯ Й РОЗУМІННЯ СТРУКТУРНО-СМИСЛОВИХ КОМПОНЕНТІВ ТЕКСТУ

1. Сформулюйте головну думку тексту, орієнтуючись на анотацію.
2. Прочитайте текст та знайдіть і підкресліть структури, переклад яких подається після тексту.
3. Розподіліть текст на смислові частини і складіть заголовок до кожної з них.
4. Прочитайте текст та спробуйте визначити його структурні компоненти: заголовок, підзаголовок, ключові речення, що передають основний зміст тексту, заключну частину, висновок.
5. Розподіліть текст на вступну, основну та заключну частини.

6. Визначте з поданих заголовків той, який найкраще відображає (передає) основну думку тексту.

7. Спробуйте визначити тему тексту за ілюстрацією.

8. У кожному абзаці тексту визначте ключове речення і знайдіть у тексті абзац, що передає основну думку тексту.

9. Знайдіть у тексті речення, що підтверджують або уточнюють певну інформацію.

10. Виберіть з кількох малюнків ті, що ілюструють основну думку тексту.

11. Визначте, чи відповідає подана інформація основному змісту тексту.

12. Складіть план тексту і доберіть до кожного пункту плану речення, що його уточнюють.

IV. ВПРАВИ НА ПРОГНОЗУВАННЯ ЗМІСТУ ТЕКСТУ

1. Уважно подивіться на малюнок і спробуйте згадатися, про що може йти мова в тексті.

2. Прочитайте перший абзац тексту і спробуйте прогнозувати його можливу проблематику.

3. Прочитайте заключні абзаци тексту та, спираючись на їх зміст, скажіть, про що йде мова в тексті. Прочитайте весь текст та перевірте себе, чи ви не помилились.

4. Прочитайте заголовок і скажіть, про що може йти мова в тексті. Прочитайте текст та знайдіть підтвердження або спростування вашого припущення.

5. Прочитайте вступ до тексту і сформулюйте заголовок до нього. Перегляньте весь текст та звірте ваші висновки з ключем.

6. Прочитайте текст до зазначеного (певного) місця. Скажіть, як, на вашу думку, завершаться події. Прочитайте текст до кінця, щоб з'ясувати, чи правильно ви передбачили події.

7. Прочитайте заголовок і перший або останній абзац та скажіть, про що йде мова в тексті.

ТЕКСТОВИЙ ЕТАП

I. ВПРАВИ НА РОЗУМІННЯ ТЕКСТУ ТА СТРУКТУРНО-СМИСЛОВИХ КОМПОНЕНТІВ ТЕКСТУ

1. Знайдіть у тексті речення, що передає основну інформацію, та речення, що деталізують головну інформацію.

2. Прочитайте текст (абзац) і назвіть слова, що, на вашу думку, несуть найбільше смислове навантаження.

3. Прочитайте уважно абзаци. Виберіть для них заголовки (варіанти заголовків наводяться).

4. Виберіть із поданих речень ті, які найповніше відображають...

5. Прочитайте текст і назвіть основні питання, що обговорюються (порушуються) в ньому.

6. Прочитайте текст і дайте відповіді на запитання щодо основного змісту тексту (відповіді даються іноземною або рідною мовою).

7. Зазначте речення, що відповідають змістові тексту (речення наводяться).

8. Зазначте номер абзацу, у якому відображено таку думку ... (думку сформульовано рідною мовою).

9. Розмістіть речення тексту в логічній послідовності та пронумеруйте їх.

10. Прочитайте текст (абзац) і скажіть, яке з поданих речень не стосується прочитаного (зайве).

11. Складіть запитання до тексту.

12. Складіть до тексту тези та запишіть їх.

13. Підготуйте план переказу тексту.

14. Розподіліть текст на смислові частини та складіть до них заголовки.

15. Прочитайте текст і дайте відповіді на запитання до нього. Прочитайте ще один текст з тієї ж проблеми. Скажіть, що спільного в їх змісті і чим вони відрізняються.

16. Виділіть цифри, подані в тексті. Поясніть, у зв'язку з чим автор може їх наводити. Прочитайте текст та перевірте свої припущення.

17. Прочитайте текст та доповніть подані твердження реченнями з тексту.

18. Підтвердіть вірогідність суджень про...

19. Складіть до тексту запитання, відповіді на які можуть бути планом переказу тексту.

20. Виправте запропонований план переказу тексту (у плані допущено неточності щодо передачі змісту тексту).

21. Прочитайте текст. Виберіть із запропонованих абзаців той, який міг би бути його продовженням.

22. Скажіть, які із запропонованих речень можуть бути заголовками частин тексту, зазначте їх послідовність.

23. Наведіть факти з тексту, що підтверджують... або не підтверджують Вишишіть речення, що характеризують

24. Прочитайте розрізнені частини тексту (речення, абзаци) та з'єднайте ці частини в логічній послідовності з метою одержання зв'язної розповіді.

25. Прочитайте текст. Прослухайте твердження і виправте неправильні (в усній формі).

26. Знайдіть у тексті відповіді на передтекстові запитання.

27. Прочитайте текст і звірте з поданим планом. Визначте, чи відповідає поданий план змісту тексту.

28. Знайдіть у кожному абзаці речення, що уточнюють смисл виділених речень.

29. Перелічіть факти, що містяться в тексті та можуть бути доказом кожного із поданих тверджень.

30. Прочитайте наведені словосполучення з тексту і визначте, чи відображають вони логічну послідовність подій тексту, якщо ні, розташуйте їх відповідно до змісту тексту. Доберіть додаткові словосполучення, що знадобляться для переказу тексту.

31. Поясніть головну думку тексту своїми словами.

32. Скоротіть текст за рахунок подробиць, що можуть бути опущені без перешкоди для розуміння змісту тексту.

33. Сформулюйте ідею тексту.

34. Прочитайте вголос речення з тексту, що пояснюють його заголовок.

35. Прочитайте текст та зазначте факти, на підставі яких автор робить висновки.

36. Прочитайте текст, співвіднесіть його зміст із заголовком.

37. Назвіть основні проблеми, висвітлені в тексті.

38. Скажіть, за допомогою яких фактів, відображених у тексті, ми можемо стверджувати, що...

II. ВПРАВИ НА РОЗПОДІЛ ТЕКСТОВОГО МАТЕРІАЛУ НА СМИСЛОВІ ЧАСТИНИ ТА ВИДІЛЕННЯ СМИСЛОВИХ ОПОР У ТЕКСТІ

1. Прочитайте текст, розподіліть його на смислові частини, доберіть заголовок до кожної з них.

2. Прочитайте текст і виділіть основні факти.

3. Прочитайте текст і знайдіть у ньому речення, що відображають (передають) основні ідеї тексту, а також речення, що деталізують основні ідеї цього тексту.

4. Прочитайте текст і випишіть речення, що розкривають різні аспекти проблеми.

5. Прочитайте два тексти, що присвячені одній проблемі. З'ясуйте, що в них є спільного і чим вони відрізняються один від одного.

6. Прочитайте текст і знайдіть у кожній його частині по одному реченню, що передає головну думку цієї частини.

7. Прочитайте текст і розташуйте пункти плану в логічній послідовності відповідно до змісту тексту.

8. Прочитайте текст і виберіть із запропонованих анотацій ту, що відображає його зміст.

9. Прочитайте текст і визначте перелік питань, які висвітлено в цьому тексті.

10. Прочитайте декілька абзаців тексту і виділіть речення, що передають одну й ту саму думку, і речення, що відображають протиставлення фактів.

11. Прочитайте перші абзаци тексту і знайдіть в них ключові речення.

12. Прочитайте абзаци і сформулюйте їх основну думку.

13. Прочитайте вголос структуру і скажіть, яка думка виділяється автором за допомогою цієї структури.

14. Прочитайте речення з дієсловами у ... і визначте, чому саме цю видо-часову форму дієслова використано.

15. Прочитайте вголос усі дієслова, що передають динаміку розповіді.

16. Прочитайте вголос інтернаціональні та похідні слова і скажіть, яку думку передає автор з їх допомогою.

17. Скажіть, про що може йти мова в тексті під назвою ...

ПІСЛЯТЕКСТОВИЙ ЕТАП

I. ВПРАВИ НА КОНТРОЛЬ РОЗУМІННЯ ОСНОВНОГО ЗМІСТУ ПРОЧИТАНОГО ТЕКСТУ

1. Передайте основний зміст прочитаного.

2. Сформулюйте ідею тексту. Дайте оцінку прочитаного.

3. Прочитайте текст і погодьтесь або не погодьтесь із наведеними твердженнями.

4. Розподіліть подані запитання в послідовності, що відповідає змістові тексту. Дайте на них стислі відповіді.

5. Дайте відповіді на запитання до тексту.

6. Перекажіть текст рідною мовою (іноземною мовою).

7. Розмістіть смислові частини тексту в логічній послідовності.

8. Складіть тези до прочитаного тексту.

9. Складіть план переказу до прочитаного тексту.

10. Складіть запитання до прочитаного тексту.

11. Виберіть правильну відповідь на запитання до тексту із кількох запропонованих.

12. Узагальніть одержану з тексту інформацію у вигляді резюме, використовуючи для цього кліше (логіко-синтаксичну схему, ключові слова, лексичну таблицю).

13. Складіть резюме щодо прочитаного тексту.

14. Напишіть реферат за змістом прочитаного тексту.

15. Сформулюйте мету, яку ставив перед собою автор тексту.

16. Скажіть, чи збігається погляд автора на події, відображені в тексті, з вашим.

17. Визначте намір автора тексту: повідомити нову інформацію, прокоментувати подію або факт, переконати читача в чомусь або вплинути на нього.

18. Назвіть основну, на ваш погляд, функцію прочитаного тексту (інформативна, оціночна, функція впливу або переконання).

II. ВПРАВИ НА РОЗВИТОК УМІННЯ ВИСЛОВЛЮВАТИ ОЦІННІ СУДЖЕННЯ ЩОДО ЗМІСТУ ПРОЧИТАНОГО

1. Скажіть, що було для вас особливо цікавим і чому.
2. Скажіть, для вивчення яких предметів вам може знадобитися інформація, яку ви одержали з прочитаного тексту.
3. Скажіть, з якими фактами з тексту ви не згодні і чому.
4. Висловіть своє ставлення до прочитаного. Скажіть, чи згодні ви з оцінкою подій, фактів автором і чому саме.
5. Зазначте факти і відомості з тексту, які ви вже знали.
6. Прочитайте вголос речення, що пояснюють заголовки тексту.
7. Поясніть, у чому ви бачите розходження в підході до проблеми автора цього тексту і авторів підручника, яким ви користуєтесь.

III. ВПРАВИ НА ПЕРЕВІРКУ РОЗУМІННЯ ЗМІСТУ ТЕКСТУ ТА РОЗВИТОК НАВИЧОК УСНОГО МОВЛЕННЯ

1. Спираючись на зміст прочитаного тексту, закінчіть речення, використовуючи запропоновані варіанти.
2. Використовуючи матеріали тексту, дайте відповіді на запитання.
3. Прочитайте запропонований план переказу тексту і скажіть, чи досить повно він передає зміст тексту.
4. Розташуйте запропоновані речення в тій послідовності, в якій їх подано в тексті.
5. Прочитайте вголос речення, що пояснюють заголовки тексту (оповідання).
6. Передайте основну думку тексту, пояснюючи його заголовки.
7. Дайте відповіді на проблемні запитання до тексту.
8. Виберіть правильні відповіді із кількох поданих.
9. Підготуйте реферат тексту, використовуючи відповіді на подані запитання. (Запитання відрізняються від дотекстових деталізацією та використанням більш складної лексики і граматичних структур.)
10. Прокоментуйте положення, які взяті з тексту.
11. Перекажіть текст, користуючись планом та виписаними сполученнями.
12. Перекажіть текст, використовуючи ключові слова.
13. Використовуючи факти тексту, розкажіть про ...
14. Підготуйте резюме (анотацію) тексту.
15. Погодьтеся або не погодьтеся із запропонованими твердженнями до змісту тексту.

16. Перекажіть текст, висловлюючи своє ставлення до подій (персонажів), що відображені в тексті.
17. Опишіть події, що відображені в тексті.
18. Схарактеризуйте дійових осіб (персонажів).
19. Скажіть, спираючись на характеристику персонажа, яка подається в тексті, що в його зовнішності (характері) викликає у вас симпатію (антипатію) і чому.
20. Спростуйте думку про те, що ...
21. Перегляньте текст повторно і дайте відповідь, чи досить повно автор висвітлює проблему, що подається в тексті.
22. Поясніть, як ви розумієте твердження до тексту про те, що... Скажіть, чи поділяєте ви цю думку.
23. Скажіть, наскільки логічно автор висловлює свої судження.
24. Висловіть своє ставлення до прочитаного (одержаної інформації).
25. Скажіть, який ще можна дати заголовок до тексту і поясніть, чому ви так вважаєте.
26. Перерахуйте мовні (художні) засоби, що були використані автором для опису.
27. Висловіть одним-двома реченнями головну ідею тексту.

IV. ВПРАВИ НА ВИЗНАЧЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ЦІННОСТІ ПРОЧИТАНОГО ТЕКСТУ

1. Прочитайте мовчки текст і виділіть те нове, про що ви дізналися, прочитавши цей текст.
2. Скажіть, яким чином ви можете використати інформацію, що подається в тексті.
3. Складіть анотацію (рекламу) до тексту, виділяючи його інформативну цінність.
4. Прочитайте мовчки текст та прокоментуйте ту частину, що на ваш погляд є найбільш цікавою.
5. Порівняйте факти про ... у підручнику та статті з іноземного журналу (газети) і визначте розбіжності в розумінні...
6. Скажіть, які почуття викликало у вас читання тексту.
7. Прочитайте текст і скажіть, що сподобалось вам (що не сподобалось) і чому.
8. Скажіть, які твори цього автора ви читали та чи сподобались вони вам.
9. Виберіть з тексту епізоди, що є важливими для розкриття теми.
10. Виберіть з тексту факти, які впливають на ваше ставлення до подій (персонажів тощо), що відображені в тексті.
11. Порівняйте авторську й власну оцінку подій і вчинків персонажів.
12. Аргументуйте власну оцінку подій, що передаються в тексті.